

ИЗСЛЕДВАНЕ НА МОТИВАЦИЯТА И ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ
ПРИ СТУДЕНТИ ОТ БЪЛГАРИЯ И СЪРБИЯ

Мариана Алексиева Борукова, Владимир Любомиров Котев
Национална спортна академия „Васил Левски“

RESEARCH OF THE MOTIVATION AND LONG-TERM OBJECTIVES
OF BULGARIAN AND SERBIAN STUDENTS

Mariana Alexsieva Borukova, Vladimir Lyubomirov Kotev
National sports academy “Vassil Levsky”

Abstract: Education is an activity requiring lengthy efforts and perseverance, as well as skills for acquiring information and its creative usage. All this is based on prolonged motivation, directly related to the improvement of the educational development and the consecutive professional realization. Long-term objectives serve as coordinating terms leading to particular goals in the everyday life and thus, behaviour could be rationalized and directed in a longer prospective towards both the past and the future.

The aim of the present study is to survey the opinion and personal assessment of the long-term motivation of students from NSA “Vassil Levski”, Sofia and students from Nish, Serbia. The research was conducted from November 2016 to May 2017. It was done among 96 students (45 fourth-year students at NSA and 51 students from the University in Nish). The students had to fill out a test consisting of 10 questions related to their personal assessment of their long-term motivation. The results of the study were processed mathematically and statistically by: variation analysis, relative share, comparative analysis of two independent samples and comparative analysis of the frequency distributions with χ^2 – the Pearson criterion.

According to the generalized conclusions, a higher percentage of the Bulgarian students is directed towards long-term objectives and prospects than the percentage of the Serbian students. Women are more motivated in their long-term development than men but there are not statistically significant differences along all the questions. Athletes’ motivation is higher than the average one for the whole population. We believe, however, that the motivation changes in the course of the studies and we assume it is higher for the students who are about to graduate.

Key words: motivation, education, students, long-term objectives.

ВЪВЕДЕНИЕ

Понятието „мотивация“ се дефинира като „хипотетична, предполагаема структура, използвана за характеризирането на вътрешни и външни сили, с които се създават инициативност, целенасоченост, интензивност и устойчивост на поведението“ (Vallerand, Thill 1993:412). Мотивацията се отнася до „мотивите, подчертаващи поведението“ (Guay 2010: 715). Gredler, Broussard and Garrison (2004:110) до голяма степен определят мотивацията като „атрибута, който се движи с нас, за да направи или да не направи нещо“. Вътрешна мотивация е тази, която провокира поведение от интерес

или за удоволствие. Тя енергетизира и поддържа дейността чрез спонтанните удоволствия и се проявява в поведението като игра, проучване и предизвикателство. Другият вид мотивация е външната. Традиционно се смята, че е по-добре да се изгражда предимно вътрешна мотивация и че това ще доведе до по-добри резултати от обучението, отколкото външна мотивация (Deci et al. 1999: 628).

Образованието е дейност, която изисква дългогодишни усилия и постоянство, умения за възприемане на информация и нейното творческо използване. Всичко това има в основата си необходимост от мотивация, продължаваща във времето и пряко свързана с подобряване на образователното развитие и последващата професионална реализация. Дългосрочните цели служат като координиращи основания, от които се извличат конкретни цели на ежедневието и поведението може да бъде осмислено и отнесено в по-дълга времева перспектива както към миналото, така и към бъдещето (Emmons 1986: 1062 „Методи за психодиагностика“ по Величков, Радославова 2005: 85).

МЕТОДОЛОГИЯ

Целта на изследване е дългосрочната мотивация при студенти от България и Сърбия. Настоящото изследване бе проведено от м. ноември 2016 г. до м. май 2017 г.

Предмет на изследване е мотивацията при студенти.

Обект на изследване е личностната оценка за дългосрочна мотивация при студентите.

Контингент на изследване са 96 студенти (45 от IV курс в НСА „Васил Левски“, гр. София и 51 от Университета в гр. Ниш). За целта на изследването със студентите от двата университета бе проведен тест, който съдържа 10 въпроса (*табл. 1.*), свързани с личностната оценка на дългосрочната мотивация.

Таблица 1. Въпроси на проведената анкета

№	Въпроси от анкетата	Възможни отговори
1.	Имате ли усещането, че това, което става около Вас Ви е напълно безразлично?	много рядко 1 2 3 4 5 6 7 много често
2.	За вас животът е:	сиво ежедневиe 1 2 3 4 5 6 7 пълен с интересни събития
3.	Досега вашият живот е бил:	без големи цели 1 2 3 4 5 6 7 с ясни и привлекателни цели
4.	Последните десет години в живота Ви:	са низ от случайни промени 1 2 3 4 5 6 7 са период на развитие и растеж
5.	Това, което ви предстои да вършите в бъдеще:	е само скучно ежедневиe 1 2 3 4 5 6 7 е интересно и увлекателно
6.	Това, което вършите всеки ден, за Вас:	е досадно и скучно 1 2 3 4 5 6 7 е източник на удоволствие
7.	Преживявате ли смесени чувства или състояния на обърканост?	никога или много рядко 1 2 3 4 5 6 7 много често
8.	Случва ли се да имате чувството, че се изправяте пред неизвестности и не можете да предвидите какво ще стане?	никога или много рядко 1 2 3 4 5 6 7 много често
9.	Колко често имате усещането, че това, което правите ежедневно, е безсмислено?	Никога или много рядко 1 2 3 4 5 6 7 много често
10.	Когато мислите за бъдещето, то Ви изглежда:	изпълнено с неизвестност 1 2 3 4 5 6 7 богато с обещания

Тест за оценка на дългосрочната мотивация.

Тестът включва 10 въпроса, всеки от които има от 1 до 7 възможни степени за качествена оценка на мотивацията. Средното постижение е 46–47 точки. Може да се счита, че колкото по-висок над средното е балът, толкова повече изследваното лице е ориентирано към дългосрочни цели и

перспективи и цялостно планиране на живота си, и обратното, колкото по нисък резултат, толкова по-краткосрочни и неопределени цели, и оттам непостоянство в мотивацията. Дългосрочните жизнено цели дават такава рамка, която е лично приета и субективно значима и поради това има мотивационна функция. Тестът, който е използван в настоящото изследване, регистрира „общите ефекти на формулираните дългосрочни цели върху субективното преживяване на кохерентност и осмисленост на собственото битие“ (Величков 2005: 85). Като цяло за българската популация е характерно (изследвания с конкретния тест), че отсъствието на дългосрочна жизнена перспектива се среща рядко, но и твърде високите прояви на дългосрочни цели са също рядко срещани.

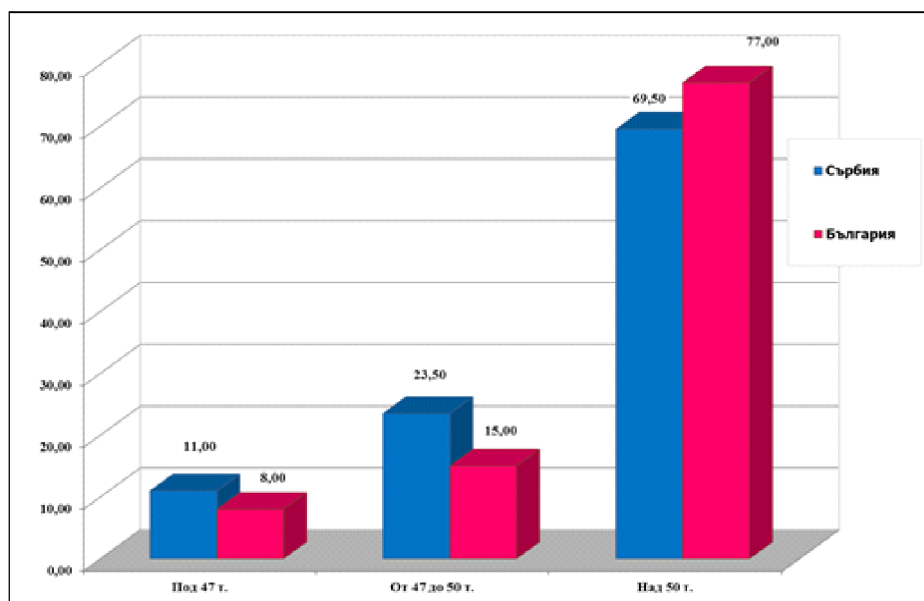
За реализиране на поставената цел и задачите на изследването са приложени следните **методи**: *обзорно проучване на специализираната литература, тестово изследване и оценка.*

Резултатите от изследването са обработени математико-статистически чрез: *вариационен анализ; относителен дял; сравнителен анализ на две независими извадки чрез U-критерия на Ман Уитни; χ^2 квадрат на Пийрсън.*

РЕЗУЛТАТИ

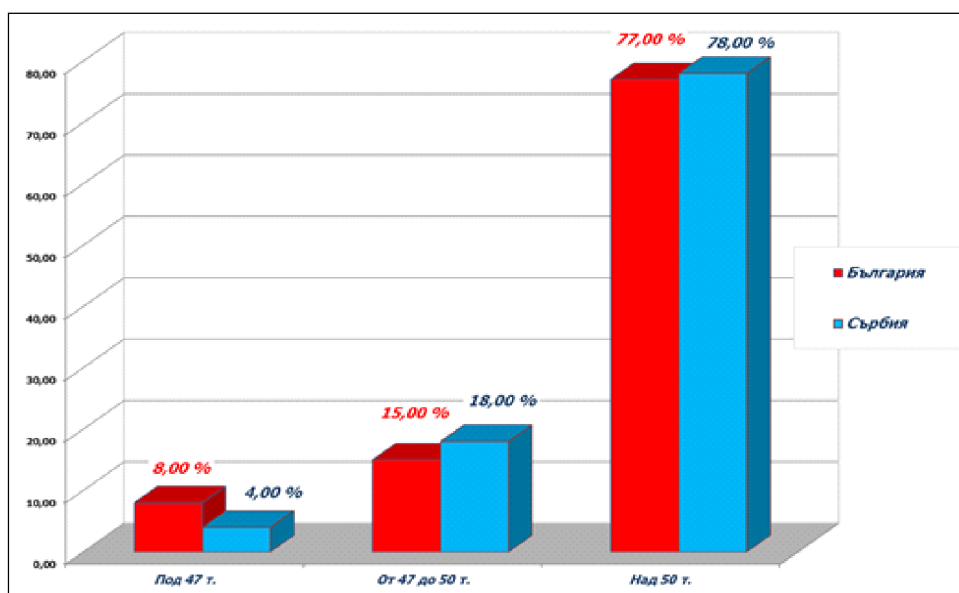
За нуждите на изследването условно разделихме обработените данни на отговорите на три групи: *под 47 точки; от 47 до 50 точки и над 50 точки.*

На **фигура 1** е представен сравнителен анализ на относителните дялове по точки за двете изследвани съвкупности. При анализ на фигурата се вижда, че най-голям процент от 69,50% (Ниш) и 77,00% (НСА) са отговори с над 50 точки. От 47 до 50 точки са получили 23,50% (гр. Ниш) и 15,00% (НСА), а само 11% от сръбските студенти и едва 8% от българските са дали отговори за под 47 точки. Можем да считаме, че 92% от изследваните български студенти и 89% от студентите от Сърбия са ориентирани към дългосрочни цели и перспективи и цялостно планиране на живота си.

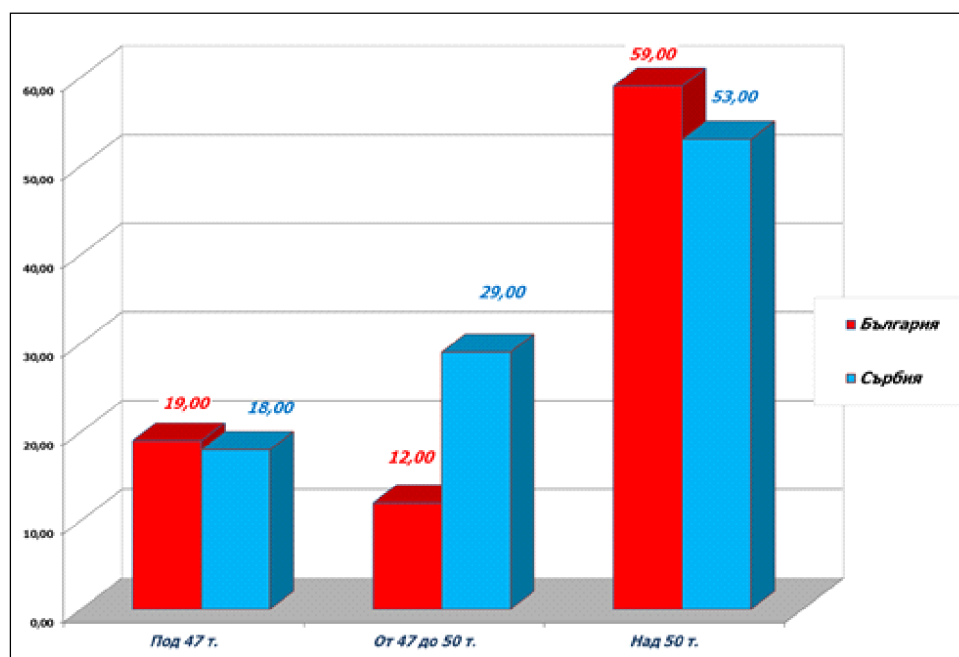
Фигура 1. Сравнителен анализ на относителните дялове на отговорите на студентите от Сърбия и България

Интерес за изследването представлява как е разпределена мотивацията на анкетираните лица по отношение на техния пол. На **фигура 2** са представени отговорите на анкетираните жени в изследването. При анализ на фигурата се вижда, че при отговорите с над 50 т. двете изследвани съвкупности са дали приблизително еднакви отговори. При сръбските студентки висок процент (96%) от анкетираните имат дългосрочни цели и стремежи, при студентките от НСА процентът е 92%. Малък процент от отговорилите имат по-краткосрочни и неопределени цели и оттам – непостоянство в мотивацията.

Фигура 2. Сравнителен анализ на разпределението на отговорите при анкетираните жени

На *фигура 3* е представен сравнителен анализ на анкетираните мъже в изследването. При анализ на фигурата се вижда, че за 82% от студентите от Сърбия цели и мотивация за реализация са дългосрочни, докато при българските студенти 71% считат, че целите и стремежите, които имат, могат да се развият в дългосрочен план.

Фигура 3. Относителен дял на разпределението на отговорите при анкетираните студенти от Сърбия – мъже

Вариационният анализ позволява да се разкрият средното ниво и вариативността на всеки от отговорите на изследваната от нас съвкупност. Установихме, че разпределението на стойностите е различно от нормалното и следователно е коректно да приложим *сравнителен анализ на две независими извадки чрез U-критерия на Ман Уитни*. Чрез прилагането на този критерий ще установим дали при резултатите от отговорите в теста при двете групи (мъже и жени) има статистически достоверна разлика. Стойностите на U-критерия се виждат на *таблица 2*. Както се вижда от таблицата

при отговорите на въпросите между двете групи има статистически значими разлики само по един от въпросите № 6 „Това, което вършите всеки ден, за Вас е?: източник на удоволствие“. Средната оценка на този въпрос за студентите от Сърбия е 6,11 т. , а за българските студенти тя е 5,64. С висока гаранционна вероятност ($Pt \geq 95\%$), може да се счита, че е в сила алтернативната хипотеза, т.е. съществуващите различия между групите в отговорите на тези въпроси са статистически достоверни. По останалите девет въпроса тези различия могат да бъдат обяснени със случайни причини.

Таблица 2. *Значимост на разликите при отговорите между двете изследвани съвкупности*

Въпрос Критерий	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5	№ 6	№ 7	№ 8	№ 9	№ 10
Mann-Whitney U	1103,5	941	1011,5	932,5	1041,5	884,5	1142	1126	995,5	1114,5
Wilcoxon W	2138,5	2267	2337,5	2258,5	2367,5	1919,5	2177	2452	2030,5	2149,5
Z	-0,33	-1,612	-1,053	-1,683	-0,843	-2,023	-0,041	-0,161	-1,139	-0,25
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,741	0,107	0,292	0,092	0,399	0,043	0,967	0,872	0,255	0,803

Направените дотук анализи не дават достатъчно основание да се формулират окончателни изводи, относно значимостта на различията в мненията на изследваните съвкупности. Приложили сме процедурите за статистическа проверка на хипотези, като при сравняването на честотните разпределения е използван χ^2 критерият на Пирсън.

При студентите от НСА резултатите показват, че при повечето въпроси стойностите на χ^2_{emp} са по-ниски от табличната стойност на сравнителния критерий. Следователно с висока гаранционна вероятност ($Pt \geq 95\%$) може да се счита, че при тях е в сила нулевата хипотеза, т.е. съществуващите различия не зависят от пола на участниците. Изключение се наблюдава при 8-ми въпрос, при който χ^2_{emp} е по-висока от критичната стойност. Това дава основание по отношение на този въпрос да бъде отхвърлена нулевата хипотеза и да се приеме за вярна алтернативната, според която полът в значителна степен определя това („Случва ли се да имате чувството, че се изправяте пред неизвестност и не можете да предвидите какво ще стане?“). Жените приемат предизвикателствата на живота по-лесно и се чувстват по-подготвени за тях.

При студентите от Сърбия обаче различия се наблюдават по два от въпросите: 2-ри и 6-ти въпроси, при които χ^2_{emp} е по-висока от критичната стойност. Това дава основание по отношение на тези въпроси да бъде отхвърлена нулевата хипотеза и приета за вярна алтернативната, според която полът в значителна степен определя това, че „За вас животът е?: пълен с интересни събития“ и „Това, което вършите всеки ден, за Вас е?: източник на удоволствие“. Жените приемат живота за по-интересен, а всеки ден е свързан с нещо, което им доставя удоволствие.

ДИСКУСИЯ

Средната стойност на постиженията по теста е 46,5 точки (Величков 2005: 85). Прави впечатление, че средната стойност сред изследваните студенти е по-висока от тази в общата популация за България. При високите стойности преобладават студентките. Хипотезата за различието е свързана със сравнително по-ранното социално съзряване и адаптация на жените, оттам и насочването към по-дългосрочни цели и перспективи. Жените са и много по-комуникативни, за разлика от мъжете. Недостатъчната комуникация между самите обучаеми пряко влияе върху мотивацията им за учене и степента на удовлетвореност от извършената работа (Кулева 2017: 426). Една от хипотезите, които може да допуснем, е, че мотивацията се променя в хода на ученето и че е по-висока при завършващите. В изследване, свързано с мотивацията на студентите и учебните им стратегии, се получават резултати, разкриващи, че в изследваната извадка (359 студенти от 1, 2 и 3 курс на НСА – Треньорски и Учителски факултет) относително най-силно са оценени вярванията в личния контрол върху ученето; следва го оценката на значимостта на учебната дисциплина, а най-ниски стойности приема изпитната тревожност. Екстринзивната и интринзивната мотивация за учене са в баланс (Желязкова-Койнова и

кол. 2014: 38). В същото изследване се посочва, че мотивацията при студентите от женски пол е по-голяма, като се допуска, че причината за това е относителният по-малък дял на жените в НСА и по-високите критерии за техния прием. Цитираното изследване е проведено с MSLQ (Pintrich et al. 1993: 801).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След направените анализи можем да обобщим, че по-висок процент от българските студенти са ориентирани към дългосрочни цели и перспективи и цялостно планиране на живота си спрямо студентите от Сърбия.

В настоящото изследване, проведено с образователно неспецифичен тест за мотивация в дългосрочен план, отново се получиха относително по-високи резултати при жените, в сравнение със студентите от мъжки пол, които обаче не са статистически значими по-всички въпроси. Мотивацията при спортистите е по-висока в сравнение със средната сред общата популация. Една от хипотезите за бъдещи изследвания, които може да допуснем, е, че мотивацията се променя в хода на ученето и че е по-висока при завършващите.

ЛИТЕРАТУРА

Борукова, Иванов 2015: Борукова, М., И. Иванов. Изследване на дългосрочната мотивация на студенти от НСА. // *Спорт & Наука*, изв. брой 5, стр. 68–76. // **Borukova, Ivanov 2015:** Borukova, M., I. Ivanov. Zsledvane na dalgosrochnata motivaziq na studenti ot NSA. // *Sport&Nauka*, izv.broi 5, pp. 68–76.

Величков, Радославова 2005: Величков, А., М. Радославова. *Методи за психодиагностика*. София: „Пандора Прим“. // **Velichkov, Radoslavova 2005:** Velichkov, A., M. Radoslavova. *Metodi za psihodiagnostika*. Sofia: „Pandora prim“.

Желязкова-Койнова, Милева, Ангелова-Игова, Славова 2014: Желязкова-Койнова, Ж., Е. Милева, Б. Ангелова-Игова, В. Славова. Българска адаптация на тест за изследване на мотивацията за учене при студенти. // *Личност, мотивация, спорт*, том 19, с. 32–41. // **Jelyazkova-Koinova, Mileva, Angelova-Igova, Slavova 2014:** Jelyazkova-Koinova, J., E. Mileva, B. Angelova-Igova, V. Slavova. Balgarska adaptazia na test za izsledvane na motivatziata za uchene pri studenti. // *Lichnost, motivatziya, sport*, t. 19, pp. 32–41.

Broussard, Garrison 2004: Broussard, S. C., M. E. B. Garrison. The relationship between classroom motivation and academic achievement in elementary school-aged children. // *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 33(2), pp. 106–120.

Deci, Koestner, Ryan 1999: Deci, E. L., Koestner, R., & Ryan, R. M. A meta-analytic review of experiments examining the effects of extrinsic rewards on intrinsic motivation. // *Psychological Bulletin*, 125(6), pp. 627–668.

Emmons 1986: Emmons, R.A. Personal strivings: An approach to personality and subjective well-being. // *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, pp. 1058–1068.

Entwistle, Hanley, Hounsell 1979: Entwistle, N., M. Hanley & D. Hounsell. Identifying distinctive approaches to studying. // *Higher Education*, 8, pp. 365–380.

Gottfried 1990: Gottfried, A. E. Academic intrinsic motivation in young elementary school children. // *Journal of Educational Psychology*, 82(3), pp. 525–538.

Guay, Chanal, Ratelle, Marsh, Larose, Boivin 2010: Guay, F., J. Chanal, C. F. Ratelle, H. W. Marsh, S. Larose, & M. Boivin. Intrinsic, identified, and controlled types of motivation for school subjects in young elementary school children. // *British Journal of Educational Psychology*, 80(4), 711–735.

Kuleva 2017: Kuleva, M. Determining criteria for evaluating the efficiency of the education in a distance learning platform. // *Proceeding book of the International Congress „Applied Sports Sciences“*, 1–2 December, pp. 424–427.

Pintrich, Smith, Garcia, McKeachie 1993: P. R. Pintrich, D. A. F. Smith, T. Garcia, & W. J. McKeachie, Reliability and predictive validity of the Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ). *Educational and Psychological Measurement*, 53, pp. 801–813.

Turner 1995: Turner, J. C. The influence of classroom contexts on young children's motivation for literacy. // *Reading Research Quarterly*, 30(3), pp. 410–441.

Vallerand, Thill 1993: Vallerand, R. J. et Thill, E. E. *Introduction a la psychologie de la motivation*. // Laval: Editions Etudes Vivantes. pp. 411–414.